

Nakládání se sedimenty z vodních nádrží a koryt vodních toků

V případě, že vlastník vytěžených sedimentů prokáže, že sediment nevyhovuje limitům znečištění, stanoveným v příloze č. 9 zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o odpadech“), může se v tomto případě jednat o odpad ^(1a), dle ustanovení § 3 odst. (1) zákona o odpadech nebo o odpad, který přestal být odpadem (výrobek ⁽⁵⁾), dle ustanovení § 3 odst. (6) zákona o odpadech. Zákon o odpadech ustanovuje pojem „stav, kdy odpad přestává být odpadem“ začleněním podmínek, za nichž látky nebo předměty, které splňují definici odpadu, mohou dosáhnout, poté co projdou procesem využití, stavu neodpadu a mohou tak spadat mimo oblast působnosti zákona o odpadech. Jinými slovy řečeno, specifické povinnosti původců a držitelů odpadu zůstávají v platnosti do dokončení způsobu využití (činnost, jejímž výsledkem je, že odpad slouží užitečnému účelu tím, že nahradí materiály používané ke konkrétnímu účelu). V případě sedimentů jako výrobku se tedy jedná o využití na povrchu terénu ⁽⁶⁾, či na zemědělské půdě ⁽³⁾.

Pokud je sediment odpadem, je nutné ho zařadit pod příslušné katalogové číslo, dle vyhlášky č. 381/2001 Sb., kterou se stanoví Katalog odpadů. Vytěžené sedimenty z vodních nádrží a koryt vodních toků se běžně zařazují pod skupinu 17 – Stavební a demoliční odpady (včetně vytěžené zeminy z kontaminovaných míst), podskupinu 17 05 – Zemina (včetně vytěžené zeminy z kontaminovaných míst), kamení a vytěžená hlušina, druh 17 05 03* – Zemina a kamení obsahující nebezpečné látky nebo 17 05 04 – Zemina a kamení neuvedené pod číslem 17 05 03, dle Katalogu odpadů. Se sedimenty jako s odpady lze nakládat pouze za předpokladu splnění zákona o odpadech a jeho prováděcích právních předpisů.

Možné způsoby nakládání se sedimenty mimo režim zákona o odpadech, nakládání se sedimenty jako s odpady (dle § 3 odst. 1 zákona o odpadech), či jako s výrobky (dle § 3 odst. 6 zákona o odpadech) je uvedeno níže.

Hlavní způsoby nakládání se sedimenty z vodních nádrží a koryt vodních toků:

a) *Využití sedimentu jako odpadu ve smyslu vyhlášky č. 294/2005 Sb. (1a, 1b)*

Tato varianta popisuje situaci, kdy vlastník vytěžených sedimentů prokáže, že sediment nevyhovuje limitům znečištění, stanoveným v příloze č. 9 zákona o odpadech a jedná se o odpad. Za tohoto předpokladu je nutné se sedimenty nakládat jako s odpady, tj. jejich další využití nebo odstranění je nutné provést pouze v režimu zákona o odpadech. Samozřejmě je nutné nakládat vždy s vytěženými dostatečně odvodněnými sedimenty tak, aby nebyly tekuté či následnou sedimentací nedocházelo ke vzniku kapalné fáze. V případech výskytu vyšších hodnot koncentrací určitých škodlivin v sušině sedimentů, způsobených výskytem těchto látek v dané oblasti v přirozeném pozadí, se limitní hodnoty pro využití takových materiálů v dané oblasti zvyšují na prokázané hodnoty výskytu těchto látek v přirozeném pozadí (lokality antropogenně znečištěné, lokality přirozeně znečištěné).

Jedna z možností jak nakládat se sedimenty jako s odpady, je využití na povrchu terénu a k zavážení vytěžených povrchových dolů, lomů a pískoven, za účelem jejich rekultivace, či další možností je odstranění skládkováním na skládce příslušné skupiny, a to dle vyhlášky č. 294/2005 Sb. o podmínkách ukládání odpadů na skládky a jejich využívání na povrchu terénu a změně vyhlášky č. 383/2001 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady (dále jen „vyhláška č. 294/2005 Sb.“).

Využití sedimentu jako odpadu ve smyslu vyhlášky č. 294/2005 Sb., přílohy č. 11, je vázáno na splnění přísných limitů (As, Cd) v tabulce č. 10.1 a při využití více než 1000 tun také na

posouzení rizika, dle vyhlášky č. 99/1992 Sb., o zřizování, provozu, zajištění a likvidaci zařízení pro ukládání odpadů v podzemních prostorech.

Možnost, že by sediment, po překročení limitů přílohy č. 1 vyhlášky č. 257/2009 Sb. o používání sedimentů na zemědělské půdě ^(1b) (dále jen „vyhláška č. 257/2009 Sb.“) nebo přílohy č. 9 zákona o odpadech, vyhověl limitům tabulky č. 10.1 vyhlášky č. 294/2005 Sb., je v praxi málo pravděpodobná. Navíc cena zmíněného hodnocení rizik nebude nejspíše zanedbatelná zejména u menších realizací.

Skládkování sedimentů by mělo být až poslední možností nakládání s nimi a mělo by být aplikováno jen u antropogenně nejvíce zatížených sedimentů. Ukládání na skládky by rozhodně nemělo být pravidlem. Pro skládkování je samozřejmě limitním zejména uvolňování kritických parametrů do vodního výluhu ve smyslu tabulky č. 2.1 vyhlášky č. 294/2005 Sb.

b) *Využití sedimentu jako neodpadu mimo zemědělskou půdu* ⁽²⁾

V případě, že vlastník vytěžených sedimentů prokáže, že sediment vyhovuje limitům znečištění, stanoveným v příloze č. 9 zákona o odpadech, nejedná se o odpad a sedimenty lze využít k zavážení podzemních prostor a k úpravám povrchu terénu (§ 2 odst. 1 písm. h) zákona o odpadech např. doly, lomy, pískovny, za účelem jejich rekultivace, případně jiným způsobem např. lesní pozemky (průseky) v souladu s ostatními právními předpisy (např. zákon č. 183/2006 Sb. stavební zákon, zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny, zákon č. 254/2001 Sb. vodní zákon).

Vytěžené sedimenty je možné použít pro terénní úpravy za stanovených podmínek zvláštních právních předpisů na ochranu zdraví lidí a životního prostředí. Terénní úpravou se podle stavebního zákona č. 183/2006 Sb. rozumí zemní práce a změny terénu, jimiž se podstatně mění vzhled prostředí nebo odtokové poměry, těžební a jim podobné a s nimi související práce, nejedná-li se o hornickou činnost nebo činnost prováděnou hornickým způsobem, například skladovací a odstavné plochy, násypy, zavážky, úpravy pozemků pro zřízení hřišť a sportovišť, těžební práce na povrchu.

c) *Využití na zemědělské půdě* ⁽³⁾

Zemědělští podnikatelé jsou povinni používat sedimenty, které vyhovují limitům přílohy č. 9 zákona o odpadech, způsobem stanoveným zákonem č. 334/1992 Sb. o ochraně zemědělského půdního fondu a zákonem č. 156/1998 Sb. o hnojivech. Umožní se tak používání vhodných sedimentů na zemědělské půdě, za podmínky udělení souhlasu ze strany orgánů ochrany zemědělského půdního fondu (obce s rozšířenou působností). Tento krok umožní dobře kontrolovatelné používání sedimentů podle jasně daných pravidel. Podrobnosti uvádí vyhláška č. 257/2009 Sb. Při dodržení všech limitů rizikových prvků a rizikových látek, lze sedimenty na zemědělské půdě použít. Sediment, jenž vyhoví příloze č. 1 vyhlášky č. 257/2009 Sb., není při využití na zemědělské půdě odpadem.

Registrace sedimentu samotného nebo ve směsích např. s kompostem a pískem jako pomocné půdní látky či substrátu se jeví jako možná při dostatečném množství vstupních sedimentů a zajištění odbytu. Výše uvedené je plně podřízeno zákonu č. 156/1998 Sb., o hnojivech v platném znění a jeho prováděcím předpisům.

d) *Substrát pro výrobu kompostu* ⁽⁴⁾

Z praxe je známo, že při stárnutí sedimentů na mezideponii dochází při změně podmínek po jejich vytěžení k změnám jejich chemismu. Lze předpokládat, že vstupem sedimentů do procesu kompostování by mohlo dojít k výrobě velmi zajímavých produktů. V praxi tato

možnost pravděpodobně narazí na problém vyšší ceny a omezených možností odbytu produktu.

Seznam bioodpadů využitelných v zařízení k využívání odpadů definuje příloha č. 1 vyhlášky č. 341/2008 Sb. o podrobnostech nakládání s biologicky rozložitelnými odpady. Tento seznam je konečný a k uvedeným odpadům je možné přidávat pouze další suroviny či materiály nebo odpady, které prokazatelně zlepšují kvalitu procesu kompostování a/nebo kvalitu výsledného kompostu (nekontaminovaná zemina – sedimenty, přípravky k úpravě pH apod.).

e) *Sediment jako výrobek* ⁽⁵⁾

Ve smyslu § 3 odst. 6 zákona o odpadech některé druhy odpadů přestávají být odpadem, jestliže poté, co byl odpad předmětem některého ze způsobů využití, splňuje tyto podmínky:

1. věc se běžně využívá ke konkrétním účelům,
2. pro věc existuje trh nebo poptávka,
3. věc splňuje technické požadavky pro konkrétní účely stanovené zvláštními právními předpisy nebo normami použitelnými na výrobky a
4. využití věci je v souladu se zvláštními právními předpisy 11a) a nepovede k nepříznivým dopadům na životní prostředí nebo lidské zdraví.

Pro konkrétní způsoby použití výrobků z odpadů podle odstavce musí být splněna kritéria pro využití odpadů (vyhláška č. 294/2005 Sb. nebo vyhláška č. 257/2009 Sb.).

Sediment lze jako výrobek z odpadu, použít za výše uvedených podmínek, a to na zemědělské půdě ⁽³⁾ či na povrchu terénu ⁽⁶⁾.

Závěrem je nutné podotknout, že pokud to kvalita sedimentu dovolí, je optimální jej využít na zemědělské půdě.

Možnosti způsobů nakládání se sedimenty je znázorněné v níže uvedeném schématu.

